

ARHIMANDRITUL MIHAIL DE LA ANTIM

„Căutați pe Domnul și viu va fi sufletul vostru!”

Deși trăim în vremuri în care s-a înmulțit mintea omului, deși librăriile abundă în cărți ortodoxe ca niciodată în istorie, parcă înțelegem tot mai greu ce înseamnă o gândire și o viețuire potrivită Evangheliei. Ceva ne fură mintea și ne face să diluăm din ce în ce mai mult raportarea noastră la Hristos. Un diagnostic, o analiză și câteva soluții la acest fenomen care marchează viața Bisericii astăzi am căutat împreună cu Părintele Mihail Stanciu, duhovnic la Mănăstirea Antim din București. **(V.G.)**

– Părinte, trăim vremuri de mare derută, în care duhul moralist este adesea confundat cu duhul Bisericii. Ce este Biserica și ce nu este ea, în acest context?

– Biserica reprezintă poporul lui Dumnezeu, care înaintează fie mai grăbit, fie mai lent pe calea mântuirii. Viziunea Bisericii Ortodoxe despre relația omului cu Dumnezeu este una terapeutică: Dumnezeu ne-a făcut pe noi după chipul și dornici de asemănarea cu El, ca să-L căutăm și să ne bucurăm de viața Lui veșnică. În momentul în care ne rupem de Dumnezeu prin păcat și căutăm să trăim autonom, crezând că ne suntem suficienți, atunci ne îmbolnăvim, ne omorăm puterile sufletești și trupești, îndepărtându-ne de Izvorul Vieții, de Dumnezeul cel Viu.

Omul, ca să revină la starea naturală de viață, de armonie și sănătate, trebuie să se întoarcă la Dumnezeu prin pocăință și prin credința în Dumnezeul cel Iubitor, Care ni S-a descoperit întrupându-Se și pătimind pentru noi. De aceea este esențială credința noastră în Hristos

și unirea noastră cu El în Biserică, în acest popor al lui Dumnezeu, care înaintează pe calea mântuirii spre Împărăția Cerurilor, nu căutând o împărăție pământească, extinsă teritorial, ci sporind viața în Duhul Sfânt. Această unire cu Dumnezeu ne vindecă sufletele și trupurile, ne vindecă relațiile dintre noi, care depășesc atât formalismul, cât și familiarismul păcătos și chiar abuziv pe care îl creează păcatul.

Astfel, ca popor al lui Dumnezeu, ca Trup mistic al lui Hristos, Biserica este văzută și ca un spital duhovnicesc al oamenilor care, îmbolnăviți cândva de păcat, caută să se tămăduiască unindu-se cu Dumnezeu și unindu-se întreolaltă în aceeași credință și în aceeași mișcare de vindecare, de sfințire, de îndumnezeire. Biserica e mai mult decât o „incolonare” a unor „ostași” ai lui Hristos, care încearcă să respecte formal, rece, niște norme morale și de credință – cu toate că și acestea sunt împlinite. Biserica, am văzut, este un organism viu dumnezeiesc-omenesc, în care iubirea pulsează, în care oamenii, chiar dacă mai cad,

„Când ne oferim lui Dumnezeu cu toată inima, să fim siguri că vom primi de la El acele experiențe ale vieții veșnice care nu se compară cu nimic din această lume!” (Părintele Mihail)

încearcă să se vindece, dar și să rezoneze reciproc spre atingerea aceluiași scop, care este mântuirea. De aceea noi trebuie să ne sprijinim unii pe alții, nu să ne împiedicăm unii pe alții.

Biserica a rânduit norme și tratamente de vindecare atât prin canoanele sau regulile de curățire a vieții de păcate, cât și prin rânduielile de sfințire din cadrul liturgic, acolo unde gingășia și sobrietatea lăcașului duhovnicesc și de rugăciune impun o anumită atitudine generală de evlavie, de sfială sfântă, o atitudine luminoasă și smerită totodată.

„ÎMPLINIREA UNOR FORME EXTERIOARE, FĂRĂ TRANSFORMARE LĂUNTRICĂ”

– Vorbeați mai devreme de împărăția lumii acesteia și așezarea în cadrele ei ca de o ispită, mai cu seamă pentru omul contemporan. În acest context, v-aș întreba care credeți că sunt formele concrete prin care secularismul pătrunde în viața Bisericii noastre?

– Secularismul, ca îndepărtare a omului de la Dumnezeu cel Viu și Iubitor, se strecoară în chip viclean și în Biserică, nu doar în sufletul omului și în societatea civilă, fiind o strategie a diavolului de abatere a oamenilor de la unirea cu Dumnezeu cel nemărginit la o existență înscrisă în marginile acestui veac (*saeculum*). Îndepărtarea de viața hristocentrică a omului contemporan l-a făcut să se scufunde într-o mocirlă morală de violență, înșelăciune și erotism, prezente, din nefericire, la mai multe niveluri. Eu cred că acest asalt agresiv al secularizării – și desacralizării – urmărește tocmai instalarea urâciunii pustiirii în locul cel sfânt, adică în inima omului.

În trăirea religioasă creștină putem sesiza astăzi, din punct de vedere al formei, un ritualism excesiv, rece și individualist, lipsit de transfigurare lăuntrică, de înțelegere a gesturilor și rugăciunilor pe care le face omul. Lucrul acesta se manifestă într-o atitudine magică, superstițioasă chiar, de împlinire exterioară a unor forme și formule, dar fără transformare lăuntrică, fără înnobilare și

îmbunătățire duhovnicească. Oamenii rămân la fel de seci și reci, chiar agresivi, acoperiți cu ipocrizia împlinirii unor forme exterioare care L-ar „obliga” pe Dumnezeu să-i mântuiască și să le îplinească dorințele.

Tot din punctul de vedere al formei, mai există azi și „balastul” tehnologiei, care se poate interpune între om și Dumnezeu ca o altă ispită. Biserica exersează comuniunea de iubire cu Dumnezeu și cu oamenii prin vedere față către față, prin întâlnire directă, nu prin mijlocirea tehnicii. E bună și tehnica la nivel informațional, dar exercițiul iubirii și al asumării responsabile a celuilalt se face prin întâlnire directă, prin părtășie la durerile și la bucuriile celuilalt. De aceea și noi la Judecată vom fi întrebați cât bine am făcut celorlalți prin participare directă, prin mângâierea și încurajarea celor necăjiți, prin ajutorarea celor săraci și celelalte cf. Matei 25:34-36.

Apoi, din punct de vedere al conținutului, oamenii nu mai înțeleg corect credința – nu mai zic tainele dogmatice, pe care omul și le împrăziară pe măsura urcușului moral și duhovnicesc trăit la nivel personal și comunitar. Dar, de multe ori, oamenii se îndepărtează de la înțelegerea corectă înspre sensuri ale cuvintelor oferite de societatea contemporană și cultura laicizată și secularizată. Așa încât această secularizare a cuvintelor, sau deturnare semantică a cuvintelor (de care amintesc și cei doi vizionari distopici, Orwell și Huxley), ne face să ne punem problema dacă în viitor copiii vor mai înțelege corect învățătura de credință ortodoxă și-L vor mai trăi pe Dumnezeul cel viu, atunci când sensurile cuvintelor de bază sunt deformate. Plus că, în zilele noastre, imaginația omului este îmbăcsită cu chipuri de idoli (vedete, sportivi și maneliști) și felurite personaje fantastice (din basmele, jocurile și filmele actuale), care-i amestecă și relativizează reperele credinței și ale realității concrete cu plâsmuirile lumii „virtuale”.

Deci și la nivelul formei, și la nivelul conținutului sunt ispite care-l pot abate pe om într-o părută evlavie, care, de fapt, nu este corectă și

„Fără Mine nu puteți face nimic”

nu duce la Dumnezeu. De asemenea, alunecarea spre experiențe pietiste prin lozinci și cântece sentimentaliste, printr-un „iubirism” adogmatic de factură *new-age* duce la o relativizare a dogmelor și chiar a religiilor, nu mai zic a învățaturii de credință creștină în raport cu celelalte filosofii și ideologii; și această alunecare poate fi pusă tot în curentul acesta general al secularismului, care ia proporțiile unei epidemii globale.

„SĂ NU AMESTECĂM SFINTENIA CU EXALTĂRILE SENTIMENTALISTE”

– *Părinte, aș dori să nuanțăm la nivelul formelor prin care se exprimă credința, pentru că oamenii nu știu ce e acela pietism.*

– Pietismul reprezintă o tendință care pune accent mai mult pe latura sentimentală, pe stărnirea, de fapt, a unor trăiri emoționale, fără să

aducă lămuriri dogmatice la nivel rațional, uneori chiar în detrimentul înțelegerii raționale a dogmelor creștine. Diversiunile pietiste sunt susținute de cântece, de poezii, de creații mai mult sau mai puțin artistice, care nu sunt în rezonanță cu învățătura dogmatică și trăirea eclezială a Bisericii Ortodoxe, ci provoacă stări emoționale, de exaltare sau de lăcrimare, fără ca omul să cunoască, de fapt, o trăire reală a apropierii sfelnice de Dumnezeu. Circulă foarte multe asemenea mesaje în mediul *online*, pe telefoane sau pe *e-mail*. Chiar cu prilejul sărbătorii Nașterii Domnului am văzut foarte multe cântecele jucăușe, de factură neoprotestantă și chiar păgână. Mulți credincioși mi-au semnalat acest lucru și se întrebau cum de au intrat chiar și ortodocșii în jocul acesta al transmiterii unei emoții adogmatice, care stârnește sentimente proprii firii omenești căzute, nu bucurii și înțelesuri duhovnicești.

Chiar putem face o separație netă între viața duhovnicească, luminată de harul Duhului Sfânt, care dezvoltă omul ca persoană iubitoare de Dumnezeu și cunoscătoare de Dumnezeu și înțelegătoare de Dumnezeu, care înaintează din treaptă în treaptă spre asemănarea cu El – și trăirea sufletist-sentimentalistă sau psihologic-pietistă, ca, de pildă, acea emoție generată de salvarea unei pisici dintr-un copac de către echipa de pompieri care, vai, a făcut ditamai efortul, și acum toată lumea aplaudă „eroismul” lor! Să nu uităm că apropierea de Dumnezeu ne cere înălțarea noastră la o demnitate, și asta trebuie să căutăm noi aici, pe pământ, nu să dezvoltăm sentimente naturale, care cad adesea în latura pătimasă și idolatră față de lumea aceasta.

– *Mulți au convingerea că aceste lucruri sunt prolifiche pentru Biserică, că sunt misionare, că, totuși, aduc oamenii la Biserică. Ce înseamnă faptul că există oameni care se vor aduna în jurul acestor lucruri în Biserică?*

– Trebuie multă precauție și mult discernământ. Aici este marea bubă: dacă aceste

mijloace nu devin un scop în sine și nici nu se permanentizează în practica de zi cu zi, ci rămân doar la nivelul unei chemări, încă e bine. Dar, în momentul în care aceste mijloace „misionar-culturale” sunt prelungite și aproape generalizate, treaba asta devine nocivă pentru Biserică. Noi nu trebuie să amestecăm sfințenia și atitudinea de sfială, de sobrietate și de gingașie duhovnicească pe care o avem în prezența lui Dumnezeu cu exaltările psihice și sentimentalistice, pe care cântecelele din stadiile primitive le pot isca. De aceea, în Biserică trebuie respectată sobrietatea locului, sfințenia și, cum am zis, sfiala față de ambianța liturgică de rugăciune, de simțire a prezenței lui Dumnezeu.

Nu poți să-I cânti oricum lui Dumnezeu, cu tot felul de instrumente și aparate, alterând, murdărind cumva cadrul liturgic, împietând spațiul și timpul, și mai ales sufletele credincioșilor, care au niște căutări înalte, sau care tind spre cele înalte. Nu trebuie să-i deturnăm pe credincioși spre *show-uri kitschoase* și chiar blasfemiatoare, care nu-și au locul în lăcașul sfânt și nici în comunitatea creștină, ci, dimpotrivă, să-i ferim de acestea, demascându-le urâciunea și otrăviciunea.

„ÎNTR-O PERMANENTĂ MIȘCARE ȘI CĂUTARE A LUI DUMNEZEU”

– *Părinte, cum ar putea un credincios să discernă între ceea ce este spectacol înfășurat în slavă deșartă, mai bine-zis între ceea ce înseamnă îndulcirea simțurilor, și adevărata viață duhovnicească?*

– Tot ce este duhovnicesc și de la Dumnezeu are o sobrietate, o asprime ascetică, așa putea zice. Ea nu poate fi confundată cu acea îndulcire a simțurilor și acea lumină murdară pe care le dă spectacolul ieftin, *show-ul*. Discernământul vine în timp. Cred că omul care se roagă și postește, omul care sporește în nevoință și iubire dobândește această trezvie și acest discernământ. Și, cu cât se roagă mai mult: „Doamne, luminează-mă să înțeleg și să fac voia Ta, să disting

binele de rău”, cu atât îl luminează Dumnezeu mai mult și-l ferește să fie încolonat în „regimentele” de răzvrățiți mai mult sau mai puțin agresivi față de Dumnezeu cel viu.

Părintele Adrian Făgețeanu spunea că aceste devieri pe care înșelații și înșelătorii lumii le introduc treptat în practica religioasă vor conduce treptat la prigoana cea mai vicleană a vremurilor de pe urmă, când „toți care vă vor ucide vor crede că aduc slujbă lui Dumnezeu” cf. Ioan 16:2; adică cei înșelați îi vor linșa pe cei care nu acceptă „religia veselă și progresistă”, cu alte cuvinte, „calea cea largă”, și vor păstra calea strâmtă, sobră, ascetică, după dreptarul Sfinților Apostoli, Martiri și Părinți. Acești creștini adevărați vor fi defăimați public, vor fi alungați din societatea secularizată și desacralizată pentru că nu se înscriu în aceste tipare noi de viață „morală” și „religioasă”. De această prigoană amintea și Sfântul Antonie cel Mare când a zis că „în vremurile din urmă, mulți vor înnebuni și le vor zice că sunt nebuni celor care nu sunt asemenea lor”.

– *Cum poate omul să înțeleagă mai bine ce înseamnă duhul lumesc și să-l deosebească de Duhul lui Dumnezeu, pentru că ați vorbit de calea cea largă și calea cea strâmtă?*

– Calea largă reprezintă o cale care măgulește starea căzută, bolnavă, păcătoasă a omului, care-i îndulcește viața egoistă, slava deșartă și simțurile, care-l păstrează într-o trăire „căldică” și nu-l provoacă la cercetări lăuntrice, la nevoințe care să-l scuture de aceste tipare ale laxismului și ale luxului văzut drept confort molesitor. Or, noi trebuie să fim într-o permanentă mișcare și căutare a lui Dumnezeu. Calea largă, începând cu laxismul moral și dogmatic, în lipsa nevoinței și a înțelegerii luminate sau revelate de Dumnezeu, înseamnă această căutare exclusivă a unor stări de plăcere sau de slavă pământească – dorință de avere, de plăcere și de putere, tentații cu care a fost și Mântuitorul ispitit în pustiul Carantaniei și cu care este ispitit

orice om de pe fața pământului. La niveluri mai înalte sau mai joase, toate aceste ispite reprezintă calea cea largă, calea pierzaniei.

Iar calea cea strâmtă, așa cum am văzut la Mântuitorul și la Sfinții Săi, este calea ascetică, adică o viață de nevoie interioară și exterioară care ne tămăduiește și ne luminează și mintea, și sufletul, și emoția, și relaționarea noastră cu ceilalți, ni le înobilează, ni le luminează cu harul Duhului Sfânt și Iubitor al lui Dumnezeu.

„ÎNTÂI DE TOATE, POCĂINȚA”

– *Cum să-L simțim mai puternic, mai viu pe Hristos în viața noastră?*

– Mântuitorul Hristos, când a început să predice, a spus: „Pocăiți-vă, că s-a apropiat Împărăția Cerurilor”. El a adus Împărăția Cerurilor pe pământ și El vine cu Împărăția Cerurilor în noi atunci când ne pocăim, când ne punem în ascultare de voia Lui. Deci, întâi de toate, pocăința; întâi de toate, schimbarea vieții, de la faptele cele rele la iubirea de Dumnezeu și de semenii.

Apoi, să-L chemăm pe Domnul mereu în viața noastră, căci El Însuși a zis „fără Mine nu puteți face nimic” Ioan 15:5. Să ne hrănim sufletele cu rugăciunea, cu dialogul viu cu Dumnezeu, pentru că nu numai noi Îi adresăm cuvinte Mântuitorului Hristos, sau Maicii Domnului și Sfinților, ci și Ei ne răspund; dar Ei ne răspund într-o adiere lină. Câteodată hărmlăia din gândurile noastre nu ne permite să auzim și Glasul de sus, Glasul lui Dumnezeu, glasul Îngerului păzitor. Avem impresia că numai noi trebuie să vorbim în timpul rugăciunii, dar ne răspunde și Dumnezeu, însă într-un ton lin. Și pentru asta trebuie să ne liniștim și să ne așezăm cu pace la rugăciune, cum ne învăța Părintele Sofian, după ce am citit din Evanghelia Mântuitorului.

Trebuie să-L cunoaștem pe Hristos, să înțelegem voia Lui, să facem un efort și rațional și să ne hrănim cu cuvintele Lui, să citim

Sfânta Scriptură – oamenii nu mai citesc astăzi Sfânta Scriptură sau, dacă o citesc, cum sunt neoprotestanții, o interpretează greșit, după capul lor. Noi trebuie să ne hrănim cu Cuvântul lui Dumnezeu.

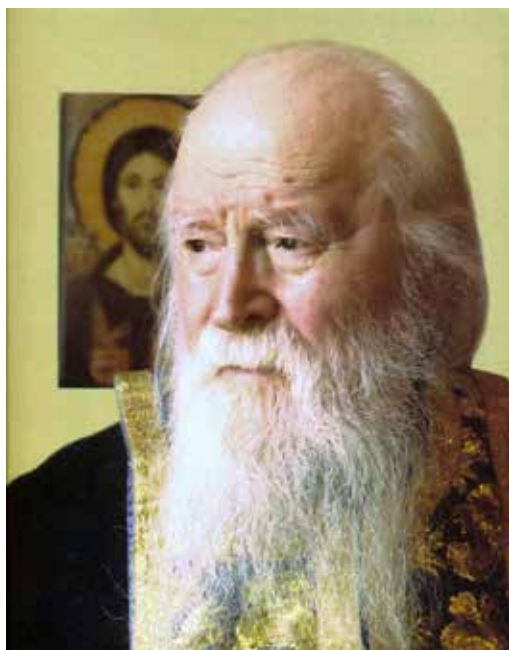
De asemenea, să ne unim cu Hristos în Sfintele Taine: în Taina Spovedaniei, în Taina Sfintei Împărtășanii, în rugăciunile liturgice de la Sfântul Maslu și de la celelalte slujbe, apoi în rugăciunile personale, în viața curată. Atitudinea noastră de oameni smeriți și mulțumitori față de Dumnezeu va atrage harul lui Dumnezeu – căci Dumnezeu celor mândri le stă împotriva, iar celor smeriți le dă har ^{cf. Iacov 4:6}. De aceea trebuie să începem cu pocăința, să continuăm cu credința și să împlinim credința în fapte bune și să ne unim cu Mântuitorul în Sfintele Taine ale Bisericii.

„SĂ NE ORIENTĂM MAI MULT CĂTRE DUMNEZEU”

– În final, Părinte, un cuvânt, acum în pragul Triodului, despre ce înseamnă un post cu folos...

– Postul este o stare și, totodată, o mișcare luminoasă a omului credincios și a Bisericii. El are un aspect „pozitiv”, activ, lucrător – săvârșirea celor ce ne dau viață, adică faptele bune, iubirea de Dumnezeu și de semenii –, și un aspect „negativ”, nelucrător – înfrânarea de la cele care ne omoară, de la cele ce ne opresc de la viața veșnică și chiar de la viața sănătoasă.

Așadar, nu e de ajuns să nu mănânci carne sau produse alimentare de origine animală; asta e o simplă dietă care ajută, uneori, la siluetă. Important este ca noi, pe durata Postului, să ne orientăm mai mult către Dumnezeu. Și, cum spunea Părintele Sofian, să nu schimbăm doar mâncarea, gândind de post, deseori mult mai rafinat și mai costisitor, ci să mâncăm mai puțin, să ne „îndulcim” mai puțin simțurile și, mai ales, să ne înfrânăm limba de la lăcomie și bârfă – în același timp ajutând pe cei necăjiți, înmuindu-ne inima la durerea celuilalt. Apoi,

„Fără rugăciune, viața noastră schioapătă și se îmbolnăvește”
(Părintele Sofian de la Antim)

să îmbinăm asceza aceasta trupească și cu rugăciunea, cu dialogul gânditor și înțelegător cu Dumnezeu. Să nu ne complacem doar în respectarea cu strictețe a regimului alimentar, ci să ne angajăm energiile sufletești într-o căutare mai intensă a lui Dumnezeu, să înțelegem Cine e El și ce a făcut El pentru noi – și, în felul ăsta, să ne angajăm mai mult ca să facem și noi ceva pentru El și pentru semenii, mulțumindu-I pentru cât a făcut El în lume și în viața noastră.

Și atunci când ne oferim lui Dumnezeu cu toată inima, să fim siguri că vom primi de la El acele mari bucurii lăuntrice, acele încredințări, acele experiențe ale vieții veșnice care nu se compară cu nimic din această lume! ■

**Material realizat de
Virgiliu Gheorghe**